

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 13. De rebus Ecclesiæ alienandis vel non.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

nulla, *Extrauag. Cum detestabile De simonia.*
Item pure, id est sine conditione, sine pacto,
non alternatiue, *can. Quam pio 1. q. 2. c. fin. sup. De
pactis c. 2. De elect. in 6.* quia talia quoque re-
soluunt simoniam. Item sine modo, quia hic
accedit prohibitæ conditioni, *c. Verum 4. inf. de
condit. appositis.*

7. Item in perpetuum seu ad vitam collata-
rii, non verò ad tempus, *c. unico juncta Glos. in V.
parpetuis de capellis Monach. in 6. Rebuff. de re-
quisitis ad collationem num. 13.* Vicarius tamen
vel Oeconomus ad tempus dari solet, *c. Cum
cor. 4. sup. De officio Ordinarii.* Beneficium etiam
curatum dare potest Episcopus in commendam
ad sex menses, *c. Nemo 15. de elect. in 6.* & talis
Commendatarius non dicitur verus Prælatus
vel curatus, sed Depositarus & Procurator;
nec fructus facit suos, sed eos colligere, & in
necessitates Ecclesiæ, dispensare potest, *Glos.
in d. c. Nemo in V. Commendare.* At verò bene-
ficia simplicia etiam ad vitam commendare
potest Episcopus, *c. Si consisteris 13. inf. de ac-
curat. quod & Pont. in maioribus beneficiis sæ-
pè facit.* Et talis Commendatarius dicitur verus
Prælatus; habet eandem auctoritatem &
potestatem iurisdictionis & administrationis,
quam habet obtinens beneficium in titulum; &
facit fructus suos, potestque uti baculo & mi-
tra, si hoc competat beneficio commendato ex
vultu loci vel alla ratione, *Piasec. d. loco num. 40.
& 41.* Datur etiam beneficium ad tempus,
quando datur coadiutor ægroti, seni, illiterato,
c. penult. & sup. De Clerico ægrotante; ubi vide,
& quæ lib. 1. ad Tit. de officio & potest. Vicarii §. 7.
de Coadiutore diximus

8. Potest etiam fieri collatio sub conditione
quæ ipso iure vel statuto, vel fundatione, in-
stitutione, aut consuetudine legitima inest,
sæc modo exprimat, quo inest, cum condi-
tio, quæ sui natura inest, non efficiat contra-
ctum conditionalem: veluti si parochiale be-
neficium conferatur alicui sub conditione, ut
aliud simile deponatur residat: vel sub con-
ditione, si vacet, sit dignus, *Glos. in cap. 2. De e-
lect. in 6. in V. incursa Rebuffus de requisitis ad col-
lationem num. 2. Piasec. d. loco n. 37. in fine.* Si-
militer valet presentatio, non modò alterna-
tiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia

& obscura, dummodò intra tempus, quod da-
tur ad præsentandum, conditio purificetur: in-
certitudo, dubietas & obscuritas tollatur.

9. Ad hæc conferri debet beneficium libere,
id est, non per metum, non per vim, *cap. 2. Ad
aures sup. De his que vi metusque causa sunt:* quia
collatio est quædam donatio, quæ liberaliter
fit.

10. Denique non subreptiè aut obreptiè, si
fiat à Papa, vel ejus Legato, sub pœna nullita-
tis, *c. Cum adeo sup. De re judicata.* Nam collatio
Ordinarii, qui motu proprio & Ecclesiis, non
personis, uti Pontifex & Legatus ejus, provi-
det, non potest impugnari subreptionis, *c. Cle-
ment. 2. de officio Ordinarii.*

TITULUS XIII.

De rebus Ecclesiæ alienandis vel non.

§. I.

De non alienandis rebus Ecclesiæ.

1. Clericis omnibus prohibita alienatio rerum Ec-
clesiasticarum.
2. Episcopus tenetur facere inventarium bonorum
sua Ecclesia.
3. Et jurare de non alienando.
4. Nomine alienationis quid hic intelligatur.
5. Etiam jura alienari nequeunt.
6. Pœna alienantium res Ecclesia.

DE collatione præbendarum ac beneficio-
rum, & modis, quibus ea fieri debet, fac-
tis superque dictum est. Deinceps videam-
us, quid juris Clerici in beneficiis suis, &
maximè in rebus Ecclesiæ & bonis benefi-
ciorum suorum habeant, potissimum circa
alienationem talium bonorum. Inscriptio
vero Tit. hujus duplex membrum habet,
De alienandis rebus Ecclesiæ, vel non alienan-
dis.

1. Quod ad secundum hoc attinet, aliena-

rio ista à sacris Canonibus vetita est Clericis, *solo hoc tit. in 6. Clement. & Extravag.* Non tantum simplicibus, sed etiam Prælaris, Episcopis & Archiepiscopis, *e. Si quis presbyterorum 6. e. Ad audientiam 9. hoc t.* & multò magis laicis, id est, Regibus & Principibus, in quorum territorio res tales sitæ sunt, *e. 2. h. t.* non tantum in extraneum vel laicum, verum etiam in aliam Ecclesiam, vel personam Ecclesiasticam, *e. 1. h. t.* Ea ratione, quod bona Ecclesiæ sint in dominio ipsius Ecclesiæ, non Clericorum, qui ante distributionem & applicationem, sibi legitimè factam, sunt tantum administratores & procuratores, *can. Si privatum ult. xii. q. 1. qui nequeunt, donare seu remittere, e. 2. inf. De donat. l. Filius fam. D. eod. tit. l. contra iuris 28. §. 2. l. Imperatores 37. D. De pactu. l. Pactum curatoria 22. Cod. De pactis l. Praes 12. Cod. de transact. Gaz. de benef. p. 3. e. 3. n. 46.* Unde neque Episcopus, vel alius Clericus, sibi ea bona usurpare potest, *d. can. Si privatum, can. Monemus xii. q. 2.* sed custodire tenetur, & vel cum vitæ periculo defendere, *can. Conventior 12. junctâ Glo. in V. pro altaribus xxii. qu. 8.*

2. Tenetur item Episcopus curare fieri repertorium seu inventarium omnium donorum & jurium suæ Ecclesiæ & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum suæ diocesis, & construi archivum, in quo hujusmodi jura deponantur & adservantur. *Piafec. 2. p. 6. 5. art. 2. n. 2.* ubi refert de archivo in Ecclesia Cathedrali construendo emanasse Constit. à Sixto V. incip. *Provida*, publicatam Romæ anno 1587. die 8. Junii.

3. Soletque Episcopus in promotione sua jurare in hæc verba: *Possessiones vero, ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ mee, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem de venero, pœnas in quadam super hoc edita Constitutione contentas, eo ipso incurere volo &c.* *Piafec. d. loco num. 5.*

4. Nomine autem alienationis licet propriè veniat omnia actus, per quem transfertur rei dominium, hic tamen id latius sumitur, ut contineat donationem, venditionem, permutationem, emphyteusim, infeudationem, usumfructum, hypothecam, locationem ad longum tempus, *Nulli 5. §. alienationis h. tit. l. ult.*

C. De reb. alienis non alienan. Hæredis item institutionem, legatum, fideicommissum, *e. 1. 6. Cum in officio cum duobus. leg. sup. De transact.* etiam transactionem, quando per eam res traditur: secus, quando per eam res tenetur, *Rebuff. in compendio alienationis rerum Ecclesiæ 2. Imo & juxta Extravagantem Ambrosiana h. t. in communibus*, locationem ultra triennium quando scilicet res quotannis dat fructum. Alioquin si res alternis annis dumtaxat fructum ferat, potest locari ad sexennium: sicut &, quando quis est conditionis, ut non nisi quolibet triennio ea fructus percipiatur, ad novennium, *Covarr. Variar. resol. cap. 16. n. 6.*

5. Sed nec jura, actiones vel nomina debitorum alienari permittuntur, *Abbas in d. e. Nulli n. 9. h. t.* Neque etiam servitus aliqua de novo Ecclesiæ imponi potest. *Piafec. d. loco n. 2.*

6. Quòd si Clericus, vel etiam Prælati, non obstante hac prohibitione, alienaverit res Ecclesiæ suæ, ea alienatio ipso jure est nulla, & tam alienans, quam qui accepit, nisi mox restituat res una cum fructibus, excommunicatur, *Si quis hoc tit.* Et quilibet Clericus Ecclesiæ illius, cujus res est alienata, imò etiam ipse Prælati, qui alienavit rem, potest eam à quolibet possessore repetere, unà cum fructibus, perceptis à tempore alienationis, *d. e. Si quis.* Quia etiam emptor, licet fortè bona fide emperit, ignorans rem esse Ecclesiæ, cogitur eam restituere, non recepto ab Ecclesia, cujus ea res est, pretio, sicut & jure civili emptor rei alienæ, *l. Si mancipium Cod. De rei vindict.* Quia alienans rem meam, sine meo consensu, non potest mihi nocere & damno esse, *l. Non debet 74. D. De regulis juris.* Poterit tamen emptor bonæ fidei pretium repetere ab auctore suo, id est ab eo, à quo emit, *e. Ad audientiam 9. hoc tit.* At malæ fidei emptor, id est qui rem sibi venditam non ignoraverit esse Ecclesiæ, cogitur & rem restituere, & pretium, quod solvit, amittit; quod cedit non lucro venditoris, sed Ecclesiæ, cujus res alienata est, *l. Invenimus 14. §. 1. Cod. De sacrosanct. Ecclesiis.* Neque contraria consuetudo alienandi juvat alienationem, quia censetur irrationabilis, *Glo. in e. Cum causa in V. prejudicati sup. de seni. & re judicata Piafec. d. loco num. 13.*

¶ II. De alienandis rebus Ecclesiæ quibus scilicet casibus permitta sit alienatio.

1. Res qua servari non possunt, licite alienantur.
2. Res item in feudum dari solita de novo infeudari.
3. Item res exigui valoris.
4. Vt res nondum quæsitæ Ecclesiæ.
5. Vel relictæ incapacibus, veluti mendicantibus.
6. Ususfructus bonorum, durante vita Prælati.
7. Aliis non possunt, nisi ex justa causa & solemniter.

Sequitur alterum membrum de alienandis rebus Ecclesiæ, quia regula de non alienandis patitur certis casibus exceptionem. * 1. in primis licite alienantur res mobiles, quæ servando servari non possunt, id est quæ sine notabili deterioratione non durarent, quæque utendo adsumuntur, ut sunt arborum fructus, vinum, oleum, frumentum, iumenta & pecora singularia, Piafec. d. loco n. 19. Pecunia etiam regulariter numeratur inter res, quæ servando servari nequeunt, cum retenta nihil operetur, Panormis in c. Nullis, n. 11. hoc sit. nisi rei immobili comparandæ, voto, juramento, aut præcepto superioris destinata sit, quia tum inter res immobiles numeranda est, Piafec. d. loco ubi refert ita decisum fuisse in Rota. Similiter arbores grandes, quæ non consueverunt cædi annumerantur immobilibus, Choppin. De sapientia lib. 8. tit. 3. n. 12. nec possunt etiam silvæ cædunt taliter excindi, quod bona Ecclesiæ deteriorentur Panormis in d. cap. Nulli, Navar. Consil. 6. num. 2. eod. tit.

2. Præterea res ante infeudari vel in emphyteusim dari solita, feudo hujusmodi vel emphyteusim expirante, iterum in feudum seu emphyteusim dari potest, absque solemnitate iuris ad alienationem præscripta, modò id fiat in Ecclesiæ evidentem utilitatem, & antequam illius rei fructus Ecclesiæ incorporentur, quia tum non censetur nova alienatio, quæ à jure prohibetur, sed continuatio quædam alienationis antea factæ. Ut autem res dicatur in feudum vel in emphyteusim dari solita, sufficiunt duo rei confessionis factæ, vel unus solemniter

cum xi. annorum decursu, Piafecius d. loco n. 10. Vbi subjungit, quòd, cessante causa primæ concessionis, non possit de novo concedi: quæque, si major offeratur census vel canon, non debeat concedi pro antiquo canone, neque cum tali conditione, quæ gravior sit Ecclesiæ, quàm antè fuit; neque pro feminis, si masculis tantum concedi consuevit.

3. Terrulæ quoque, vineolæ, & aliæ res, sive immobiles, sive mobiles, modici & exigui valoris, si id postulet Ecclesiæ utilitas & necessitas, alienari possunt, can. Terrulas xii. qu. 2. Cui neque per Extravag. Ambitiosa in Communiõ. hoc sit neque per Concil. Trident. derogatum esse, idque declarasse sacram congregat. Cardd. testatur Quaranta V. Alienationis 14. & ex eo Piafecius d. loco n. 24. Quæ autem dicatur res, modici & exigui valoris, arbitrio relinquatur Judicis seu boni viri, qui consideratis Ecclesiæ alienantis facultatibus, valore rei alienandæ, & loci consuetudinè, æstimet & judicabit, an res sit modica seu modici valoris, arg. sicut in c. Caterum inf. De donat. Piafec. ibid. n. 5.

Pari modo potest terra Ecclesiæ non fertilis dari in emphyteusim hæredibus eius, cujus studio primum ad culturam est redacta, cap. Ad aures 7. hoc sit.

4. Potest etiam licite alienari res, nondum quæsitæ Ecclesiæ, id est, nondum cepta possideri ab Ecclesiâ: sic enim remitti potest legatum, vel hæreditas relicta testamento Ecclesiæ, maxime si timeantur odia, vel scandala. Etenim in acquirendis potest Prælati præiudicare Ecclesiæ suæ: nisi legatum communiter serviret Episcopo & Capitulo, quo casu illi Episcopus renuntiare non posset in præjudicium Capituli.

5. Similiter relicta Ecclesiæ incapaci, v. g. Mendicantibus, licite alienantur, Piafec. d. loco num. 32. Ubi subjicit, posse etiam Regulares bona sua vigore privilegiorum sibi indultorum alienare; ac specialiter Gregorium XIII. indulsisse Partibus Societatis Jesu, ut possint bona sua alienare arbitrio sui Præpositi Generalis, nulla alia petita licentia à Sede Apostolica vel loci Ordinatio.

6. Denique usum fructum bonorū mensæ suæ Prælati ad beneplacitum suum, vel vita sua durante licite alteri concedit, Piafec. d. loco n. 35. Cetera.

Cæterarum verd rerum, cum immobilium, tum etiam mobilium, si pretiosæ sint, & servando servari possint, ut sunt vasa aurea, argentea, casule, tapetes, & quæcumque triennio non corrumpuntur, vel notabiliter non deteriorantur, alienatio non aliter permittitur, quam ex justa causa, & servata forma à jure præscripta, *c. unic. 17. Extravag. hoc tit. can. Sine exceptione 11. qu. 2.* Quæ duo ad validitatem alienationis conjunctim requiruntur, ut unum sine altero non sufficiat, & altero deficiente alienatio sit ipso jure nulla, *c. ult. hoc tit.* De utroque proinde inde specialiter nuac videamus.

§. III.

Quæ sit justa causa & solemnitas requisita ad ejusmodi alienationem.

1. *Iusta causa alienandæ res Ecclesiæ.*
2. *Solemnitates quæ servandæ in ea alienatione.*
3. *An in consilio Pontif. alienatio sit licita, & quatenus.*
4. *In dubio præsumuntur servatæ solemnitates.*
5. *Enormiter lasa Ecclesiæ restitui potest.*

1. **I**usta igitur causa alienandæ res Ecclesiæ est quadruplex, Prima est Necessitas, cui aliter succurri nequeat, *Clement. 1. hoc tit. c. 1. in f. de pignoriibus*: ut si Ecclesiæ ære alieno gravata sit, nec habeat res mobiles ullas, unde solvat. Secunda, Utilitas manifestatur si res aliqua Ecclesiæ alienatur ad aliam meliorem emendam, *d. Clement. 1. c. d. can. Sine Exceptione, c. Vi super s. in fine h. t.* Tertia, Pietas, veluti ad redimendos captivos, pauperes tempore famis alendos, *can. Aurum, can. Gloria 71. xii. q. 2.* Quarta est Incommoditas, ut sitis Ecclesiæ ut sumptuosa, & parum utilis; sed hæc revocatur ad secundam.

2. Solemnitas seu forma consistit in his quatuor; Primò, ut à Prælato cum Capitulo vel Clero super re alienanda fiat tractatus, an expediat eam alienari, *d. can. Sine Exceptione*: & sufficit unus tractatus. Secundò, ut Capitulum consentiat expressè in alienationem; saltem pro majori & saniori parte, *d. c. 8. in fine hoc tit. c. Quædam sup. De his quæ sunt à Prælato sine consensu Capituli.* Tertio, ut Capitulum sublembat: hoc

tamen non requiritur, nisi in donatione, venditione, & permutatione. Imò jam consuetudine receptum est, ut sufficiat subscriptio Notarii. Quod si alienetur res Ecclesiæ, habentis Rectorem unum, eo quoque in consilio vel invito, alienari res nequit, *c. Placuit 51. xii. qu. 2.* ne quidem vacante Ecclesiâ, *can. ult. x. qu. 2.* Quartò, ut Superioris accedat auctoritas; quin non exemptis est Episcopus, à quo saltem in his ditionibus concedi facultatem alienandæ res ad Ecclesiâ sibi subjectas spectantes, testatur Zypæus *hoc tit. num. 2.* In exemptis est Prælati, cui Ecclesiâ vel Monasterium immediatè subest. In alienatione tamen rerum Monasterii non tantum opus est consensu Capituli & Abbatis, sed & Episcopi, qui cognoscat, an expediat Ecclesiæ fieri alienationem, *can. Abbatibus x. 1. qu. 1. can. In venditionibus xvi. qu. 7.* In patronatus tamen Ecclesiæ consensum Patroni non necessariò requiri, tenet Abbas *in c. unico sup. Vi Zel. benef. ne dimissus, consar. Pias. d. loco num. 16.* nisi quoad bona, quæ ab ipso patrono proveniunt: quo pacto intelligi potest Chop. *De sacra polit. lib. 43. a. 2. num. 28.* ubi confessum requiritur patroni.

3. Præter hanc formam Paulus II. in *d. Extravag. Ambitiosa* statuit, sub gravibus pœnis, ne ulla fiat alienatio concessioque bonorum Ecclesiasticorum aut pii loci, in consilio Romano Pontifice: & ut facta aliter nullas sit roboris & momenti. Hæc tamen Extravagans non videtur passim usu recepta, præsertim quoad locationem & quoad pœnas, Sylvester in *Summa V. Alienatio §. 15.* Navar. in *Manuali c. 27. n. 149.* Covar. l. 2. *Var. resot. c. 16. num. 6.* Neque opus est hac consultatione in rebus momentis nec quando de facili adiri & consuli Pontifex non potest, vel ubi constat alienationem esse necessariam & in mora periculum esset, veluti pro alimonia pauperum, urgente fame vel alia necessitate, pro redemptione captivorum, *can. Gloria Episcopi xii. qu. 2. Pias. d. loco num. 28.* Necitem in alienatione summa pecuniaræ ad pium usum, quantumvis ea magna sit, si ad mensam pertineat Prælati, Lessius *De iustit. & iure lib. 2. c. 24. Dubit. 11.*

4. In dubio autem præsumuntur servatæ solemnitates, ex diuturnitate temporis. Nec id mirum, cum temporis etiam diuturnitate nempe XL. annorum præscribi res Ecclesiæ

possint, Piasec. *ibid.* num. 17, ubi alios citat.

Nec obstat Constitutio Pauli IV. quam refert Petr. Mathæus in suo VII. *Decretal. lib. 1. Tit. 1. c. 2.* qua omnes alienationes bonorum quominus Ecclesiasticorum, sine requisitis solemnitatibus, & in damnum Ecclesiarum factas, revocavit, nullaque temporis præscriptione validari posse decrevit: quia illam Constitutionem Pius IV. revocavit & reduxit ad terminos Juris communis, Piasec. *ibid.*

Multo magis præscripta censetur res Ecclesiæ, si à tempore alienationis intercesserit tempus immemorabile, vel centum annorum, etiam contra Ecclesiam Romanam, c. *Ad audientiam sup. De præscript.* etiam in casu, quo lex prohiberet præscriptionem, quia talis prohibitio non excludit immemorabilem, nisi & hæc expresse nominetur, Piasec. d. loco n. 18. Si tamen ex instrumento alienationis appareret injustus titulus, qui causaret malam fidem, tum non induceretur præscriptio, c. *fin. sup. De præscript. Navar. Conc. 3. c. 5. de censibus.*

5. Observandum postremò hic est, si quid in ritu & solemnitate, requisita ad alienationem rerum Ecclesiasticarum sit omissum, alienationem esse ipso jure nullam, etiam si ex justa causa fuerit facta c. *ult. hoc tit.* Quemadmodum enim quod sit contra leges, jure civili habetur infecto, l. *Non dubium Cod. De legib. ita & quod sit contra Canones est ipso jure nullum. Ac proinde alienatio ipso quoque jure nulla est, facta quidem secundum solemnitates, à jure requisitas, sed non ex justa causa alienandi, puta necessitate vel utilitate Ecclesiæ postulare, quia Canones conjunctim, ut dixi, requirunt hæc duo, ut & solemniter & ex justa causa fiat alienatio, c. *Vi super in fine hoc tit. c. can. sine exceptione XII. qu. 2.* Quòd si verò subsistat quidem alienatio, quia facta sit & ex justa causa, & solemniter, id est servatâ formâ à jure præscripta si tamen per eam Ecclesia inveniat enormiter læsa, poterit restitui in integrum, & rescindi alienatio, c. *Ad nostram 11 hoc tit. exemplo minorum,* quibus Ecclesia comparatur,*

TITULUS XIV.

De Precariis.

1. Nomen contractus aliquando propriè, quandoque latius sumi,
2. Contractuum alii Nominati, alii Innominati,
3. Item alii bonæ fidei, alii stricti jura.
4. Alii Re, alii Scriptura, alii Verbis, alii consensu perficiuntur.
5. Precarium quid sit.
6. In quo à commodato differat.
7. Sumi pro contractu, & pro re, qua precariis datur.
8. In quo à Precaria seu Precariis differat.
9. Precaria quinto quoque anno renovanda.
10. Et ex causa revocari potest.

Quoniam superiori Tit. dictum est, alienatione rerum Ecclesiæ regulariter esse prohibitam: ideo nunc sequitur de quibusdam alienationis speciebus seu contractibus quibus fit alienatio: & quidem primò de Precariis, quia cum per eas non transferatur dominium, sed solum utilitas, dubitari potest, an sint licitæ, an non.

1. Pro pleniori autem intellectu eorum, quæ hoc Tit. & aliquot sequentibus dicuntur, præmittendum est, Contractum aliquando sumi propriè pro obligatione ultero citroque, quæ Græcè *ἰσχυρά* vocant, l. *Labeo 19. D. De verb. significat.* id est pro conventionione, quæ utrimque obligationem parit: nam obligatio non est propriè contractus, sed ejus effectus: aliàs verò latius sumi nec distingui à Pacto, nihilque aliud esse, quam duorum plurimumve in idem placitum consensum, seu conventionem, sive pariat utrimque obligationem, ut Emptio-ventio, Locatio-conductio: sive ex altera parte tantum, ut Donatio, Promissioque accepta, Depositum, Precarium. Et in hac acceptione Contractus imprimis dividitur in Nominatum & Innominatum.

2. Nominatus contractus dicitur, qui certum & distinctum ab aliis contractibus nomen